

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΑΠΟΦΑΣΗ

Προσφυγή αριθ. 40858/09

ΟΕΤ ΕΘΕΕ

κατά της Ελλάδας

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας στις 26 Ιουνίου 2012 σε τμήμα με την εξής σύνθεση:

Nina Vajić, *πρόεδρος*,

Peer Lorenzen,

Khanlar Hajiyev,

Mirjana Lazarova Trajkovska,

Julia Laffranque,

Λινός-Αλέξανδρος Σισιλιάνος,

Erik Møse, *δικαστές*,

και Søren Nielsen, *γραμματέας τμήματος*.

Λαμβάνοντας υπόψη την πιο πάνω αναφερόμενη προσφυγή που κατατέθηκε στις 21 Ιουλίου 2009,

Λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλε η εναγόμενη κυβέρνηση και εκείνες που υπέβαλε σε απάντηση η προσφεύγουσα,

Αφού διασκέφθηκε, εκδίδει την πιο κάτω απόφαση:

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

1. Η προσφεύγουσα είναι μία γερμανική ανώνυμη εταιρία, η **ΟΕΠ ΕΠΩΕ** οποία εδρεύει στο Buchloe, στη Γερμανία. Εκπροσωπείται ενώπιον του Δικαστηρίου από τους κυρίους Σ. Τσακυράκη και Κ. Ρούσσο, δικηγόρους Αθηνών. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κυρία Κ. Παρασκευοπούλου, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και κυρία Ζ. Χατζηπαύλου, δικαστική αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

A. Οι συνθήκες της υπόθεσης

2. Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, όπως αυτά εκτέθηκαν από τους διαδίκους, μπορούν να συνοψισθούν ως εξής.

3. Η προσφεύγουσα ήταν συνιδιοκτήτης (εξ αδιαιρέτου με 2512 άλλα πρόσωπα) ενός οικοπέδου (Πάτημα Δημόγλη) εμβαδού 1.240.220 τετραγωνικών μέτρων στους Θρακομακεδόνες, στην Αττική. Με κοινή απόφαση με ημερομηνία 7 Δεκεμβρίου 1999, οι υπουργοί Οικονομίας, Πολιτισμού, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, καθώς και Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων αποφάσισαν να απαλλοτριώσουν ολόκληρο το οικόπεδο ενόψει των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 και ιδίως της κατασκευής του ολυμπιακού χωριού. Το κόστος της απαλλοτρίωσης θα βάρυνε ένα νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, τον Οργανισμό Εργατικής Κατοικίας («ΟΕΚ»).

4. Η πράξη απαλλοτρίωσης δημοσιεύθηκε στις 9 Δεκεμβρίου 1999 στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και περίληψη αυτής δημοσιεύθηκε επίσης σε δύο εθνικές ημερήσιες εφημερίδες ευρείας κυκλοφορίας στις 28 και 29 Δεκεμβρίου 1999. Τοιχοκολλήθηκε επίσης στο δημαρχείο του τόπου όπου βρισκόταν το οικόπεδο και εγγράφηκε στο υποθηκοφυλακείο.

5. Στις 11 Ιανουαρίου 2000, ο ΟΕΚ κατέθεσε στο πρωτοδικείο Αθηνών αίτηση προσδιορισμού της προσωρινής τιμής μονάδας αποζημίωσης για την απαλλοτρίωση του οικοπέδου και των επί αυτού κείμενων ακινήτων, σύμφωνα με τη διαδικασία του νόμου 797/1971 που ίσχυε τότε. Με απόφαση (αριθ. 779/2000) της 17^{ης} Απριλίου 2000, το δικαστήριο όρισε το ποσό αυτό σε 12.000 δραχμές (35,22 ευρώ) ανά τετραγωνικό μέτρο. Η προσφεύγουσα δεν προσκλήθηκε ατομικά σε αυτή τη διαδικασία.

6. Η απαλλοτρίωση κρίθηκε ως συντελεσθείσα στις 12 Ιουνίου 2000 με την κατάθεση της προσωρινής αποζημίωσης που όρισε το πρωτοδικείο στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (άρθρο 7 § 1 του διατάγματος 797/1971). Η ανακοίνωση της εν λόγω κατάθεσης δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της 21^{ης} Ιουνίου 2000 παρόλο που η δημοσίευση αυτή δεν απαιτείτο από το νόμο (άρθρο 7 § 6 του νόμου αριθ. 2730/1999), ο οποίος απάλλασε τις αρχές από αυτόν τον τύπο για τις απαλλοτριώσεις που γίνονταν στο πλαίσιο των εργασιών για τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Επιπλέον, με αίτημα της προσφεύγουσας, το οικόπεδό της καταχωρήθηκε στον πίνακα απαλλοτριούμενων ακινήτων της 27^{ης} Ιουλίου 2010.

7. Με την απόφαση αριθ. 6672/2001 της 31^{ης} Αυγούστου 2001, η οποία εκδόθηκε με αίτημα του ΟΕΚ, το εφετείο Αθηνών προσδιόρισε την οριστική τιμή μονάδας αποζημίωσης σε 20.000 δραχμές (58,69 ευρώ) ανά τετραγωνικό μέτρο. Η προσφεύγουσα, καθώς και κάποιιοι από τους υπόλοιπους συνιδιοκτήτες, δεν ήταν διάδικος ούτε σε αυτή τη διαδικασία.

Για τους εν λόγω ιδιοκτήτες, η απόφαση διευκρίνιζε ότι το οριστικό ύψος της αποζημίωσης θα ήταν εκείνο που είχε ορίσει το πρωτοδικείο, ήτοι 35,22 ευρώ ανά τετραγωνικό μέτρο.

8. Ειδικότερα, η απόφαση είχε ως εξής:

«Ως προς τους υπόλοιπους δικαιούχους οι οποίοι δεν άσκησαν εντός της προθεσμίας αυτόνομη αίτηση κατά του ΟΕΚ (...), το ποσό αυτό πρέπει να καθορισθεί στο ίδιο ύψος με αυτό που καθορίστηκε για εκείνους με την απόφαση επί του προσωρινού ποσού, εκτός αν η παρούσα απόφαση όριζε ένα μικρότερο ποσό, καθώς, σύμφωνα με το άρθρο 19 § 6 του νόμου 797/1971, η υπό του πρωτοδικείου προσδιορισθείσα αποζημίωση θεωρείται οριστική για τον αμελήσαντα ενδιαφερόμενο ο οποίος άφησε να παρέλθει άπρακτη η κατά τις παραγράφους 2 και 5 του ίδιου άρθρου προθεσμία (...).»

9. Στις 20 Ιουνίου 2003, ο πρόεδρος της διοικητικής επιτροπής στην οποία είχε ανατεθεί η αναγνώριση των δικαιούχων της αποζημίωσης απαλλοτρίωσης κάλεσε, μέσω ανακοίνωσης στον τύπο, όλα τα πρόσωπα που υποστήριζαν ότι είχαν δικαιώματα κυριότητας επί αυτού του οικοπέδου να υποβάλουν τα δικαιολογητικά τους εντός προθεσμίας τριών μηνών.

10. Στις 5 Αυγούστου 2003, η προσφεύγουσα κατέθεσε αίτηση στην εν λόγω επιτροπή προκειμένου να την αναγνωρίσει ως δικαιούχο της αποζημίωσης. Με την απόφαση αριθ. 476/2006, η επιτροπή έκανε εν μέρει δεκτή την αίτηση της προσφεύγουσας.

11. Στις 2 Σεπτεμβρίου 2004, η προσφεύγουσα, εκπροσωπούμενη από τον Έλληνα δικηγόρο της, κατέθεσε ανακοπή ενώπιον του πρωτοδικείου Αθηνών προκειμένου να αναγνωρισθεί ως δικαιούχος αποζημίωσης ίδιου ύψους με τους λοιπούς αναγνωρισθέντες από τη διοικητική επιτροπή δικαιούχους.

12. Στις 8 Μαρτίου 2006, η διοικητική επιτροπή αναγνώρισε ότι η προσφεύγουσα ήταν συνιδιοκτήτης του οικοπέδου και δικαιούτο αποζημίωση.

13. Στις 29 Μαΐου 2006, η προσφεύγουσα κάλεσε τον ΟΕΚ να την αποζημιώσει κατά το ύψος του οριστικού ποσού που είχε προσδιορίσει το εφετείο για όσους συνιδιοκτήτες είχαν συμμετάσχει στη διαδικασία, ήτοι 58,69 ευρώ ανά τετραγωνικό μέτρο.

14. Στις 24 Ιουλίου 2006, η προσφεύγουσα εισέπραξε το ποσό που αντιστοιχούσε στην προσωρινή τιμή μονάδας αποζημίωσης που είχε ορίσει το πρωτοδικείο, ήτοι το ποσό των 674.121,90 ευρώ.

15. Την ίδια ημέρα, η προσφεύγουσα αιτήθηκε ενώπιον του εφετείου τον προσδιορισμό της οριστικής τιμής μονάδας αποζημίωσης για την απαλλοτρίωση του οικοπέδου της σε 100 ευρώ ανά τετραγωνικό μέτρο.

16. Με απόφαση της 17^{ης} Απριλίου 2007, το εφετείο κήρυξε απαράδεκτη την αίτηση της προσφεύγουσας για τον λόγο ότι δεν είχε ασκηθεί εντός της πενταετούς προθεσμίας που προβλέπει το άρθρο 21 του κώδικα αναγκαστικών απαλλοτριώσεων ακινήτων. Στο αιτιολογικό, το εφετείο διατύπωσε τα εξής:

«(...) καθώς πρόκειται για απαλλοτρίωση που κηρύχθηκε μετά την 1^η Φεβρουαρίου 1971 και συντελέσθηκε πριν τη θέση σε ισχύ του νόμου 2882/2001 και ειδικότερα στις 12 Ιουνίου 2000, η προθεσμία που χορηγήθηκε στην προσφεύγουσα (η οποία δεν κλητεύθηκε και δε συμμετείχε στη διαδικασία προσδιορισμού της αποζημίωσης) για να ζητήσει τον προσδιορισμό της οριστικής τιμής μονάδας ήταν πέντε έτη από την έναρξη ισχύος του νόμου 2882/2001, ήτοι προθεσμία αρχόμενη από τις 7 Μαΐου και λήγουσα στις 7 Μαΐου 2006. Ωστόσο, η προσφεύγουσα κατέθεσε την αίτησή της ενώπιον του δικαστηρίου στις 24 Ιουλίου 2006, ήτοι μετά τη λήξη της προαναφερόμενης προθεσμίας (...).»

17. Η προσφεύγουσα άσκησε αίτηση αναίρεσης. Υποστήριξε ότι υπήρξε παραβίαση των άρθρων 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου και 6 § 1 της Σύμβασης. Επέκρινε τις διατάξεις σχετικά με τις προθεσμίες οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα τη στέρηση του δικαιώματός της σε πλήρη αποζημίωση. Κατήγγειλε το γεγονός ότι δεν είχε καταβληθεί καμία προσπάθεια προκειμένου αυτή να κλητευθεί και υπογράμμισε ότι η ημερομηνία κατά την οποία έλαβε γνώση της απαλλοτρίωσης ήταν άνευ σημασίας διότι ούτως ή άλλως ο νόμος προέβλεπε πενταετή προθεσμία.

18. Στις 27 Ιανουαρίου 2009, ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αίτηση. Σημείωσε ότι η πενταετής προθεσμία είχε εφαρμογή σε όλες τις περιπτώσεις και ότι η ημερομηνία κατά την οποία η προσφεύγουσα είχε λάβει γνώση της απαλλοτρίωσης ήταν ελάχιστος σημασίας. Οι διατάξεις σχετικά με τις προθεσμίες δεν αποστερούσαν την προσφεύγουσα ούτε από το δικαίωμα κυριότητάς της, διότι είχε προβλεφθεί η καταβολή πλήρους αποζημίωσης, ούτε από το δικαίωμά της πρόσβασης σε δικαστήριο διότι είχε τη δυνατότητα, εντός των προθεσμιών αυτών, να ασκήσει νομίμως και εγκαίρως την αίτησή της επωφελούμενη του συνόλου των υφιστάμενων ενδίκων μέσων.

19. Ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι δεν ήταν αναγκαία η αναφορά στην ημερομηνία κατά την οποία η προσφεύγουσα είχε λάβει γνώση του προσδιορισμού της αποζημίωσης. Βάσισε το συμπέρασμα αυτό στο γεγονός ότι το εφετείο είχε δεχθεί ότι η αξίωση της προσφεύγουσας είχε παραγραφεί λόγω της παρέλευσης της προβλεπόμενης από το νόμο αριθ. 2882/2001 πενταετούς προθεσμίας (πιο κάτω παράγραφοι 22-24).

B. Το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο και η πρακτική

20. Διέποντας το ζήτημα αυτό έως το 2001, το άρθρο 19 του διατάγματος αριθ. 797/1971 προέβλεπε:

**Μεταφραστική Υπηρεσία Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα
SERVICE DES TRADUCTIONS DU MINISTERE DES AFFAIRES ETRANGERES
DE LA REPUBLIQUE HELLENIQUE, ATHENES
HELLENIC REPUBLIC, MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS, TRANSLATION
SERVICE, ATHENS**

«2. Εντός τριάκοντα ημερών το βραδύτερον από της κοινοποίησεως της αποφάσεως του Μονομελούς Πρωτοδικείου, της προσδιορίζουσας προσωρινώς την αποζημίωσιν, δικαιούνται οι ενδιαφερόμενοι δι' αιτήσεώς των απευθυνομένης ενώπιον του εν τη προηγουμένη παραγράφω Εφετείου, να αιτήσωνται τον οριστικόν προσδιορισμόν της αποζημιώσεως. Εάν δεν επεδόθη η απόφασις του Μονομελούς Πρωτοδικείου περί προσωρινού προσδιορισμού αποζημιώσεως, η προθεσμία υποβολής αιτήσεως προς οριστικόν προσδιορισμόν αυτής είναι, διά πάσαν περίπτωσιν, έξι μηνών από της δημοσιεύσεως της αποφάσεως.

5. Εάν τις των ενδιαφερομένων είναι κάτοικος αλλοδαπής ή αγνώστου διαμονής, η κατά την παράγραφο 2 εδάφιον πρώτον, προθεσμία είναι, διά πάντας τους ενδιαφερομένους, εξήκοντα ημερών. Η κατά την παράγραφον 2, εδάφιον δεύτερον, προθεσμία ισχύει, αδιακρίτως και επί διαδίκων κατοικούντων εις την αλλοδαπήν ή αγνώστου διαμονής.

6. Παρελθούσης απράκτου της κατά τας παραγράφους 2 και 5 προθεσμίας, η υπό του Μονομελούς Πρωτοδικείου προσδιορισθείσα προσωρινώς αποζημίωσις θεωρείται οριστική ως προς τον αμελήσαντα ενδιαφερόμενον. Πάσα εμπρόθεσμος αίτησις ενδιαφερομένου περί οριστικού προσδιορισμού της αποζημιώσεως αφορά αποκλειστικώς εις το συμφέρον τούτου, προς αύξησιν ή μείωσιν μόνον υπέρ αυτού της προσωρινώς προσδιορισθείσης.»

21. Οι διατάξεις αυτές αφορούν τους δικαιούχους στους οποίους κοινοποιήθηκε η απόφαση του πρωτοδικείου ή οι οποίοι έλαβαν μέρος στην ενώπιόν του διαδικασία. Τα πρόσωπα που δεν είχαν λάβει κοινοποίηση της εν λόγω απόφασης ή δεν είχαν λάβει μέρος στη διαδικασία τύγχαναν, για τους σκοπούς του προσδιορισμού του οριστικού ποσού, των γενικών

διατάξεων περί παραγραφής του αστικού κώδικα. Προέκυπτε ότι η προθεσμία παραγραφής που είχε εφαρμογή επί της αίτησής τους ήταν είκοσι έτη από τη συντέλεση της απαλλοτριώσης (Άρειος Πάγος, ολομέλεια, απόφαση αριθ. 565/1998).

22. Στις 7 Μαΐου 2001, τέθηκε σε ισχύ ο νόμος αριθ. 2882/2001 (κώδικας αναγκαστικών απαλλοτριώσεων ακινήτων), αντικαθιστώντας το διάταγμα αριθ. 797/1971. Το άρθρο 9 § 4β) προβλέπει:

«Όποιος δεν κλητεύθηκε ούτε έλαβε μέρος στη δίκη για τον καθορισμό της αποζημίωσης δικαιούται να ασκήσει με αίτηση την αξίωσή του για καθορισμό μεγαλύτερης οριστικής αποζημίωσης, κατά το άρθρο 21 του παρόντος νόμου, μέσα σε πέντε έτη από τη συντέλεση της απαλλοτριώσης και, σε περίπτωση που αποδεδειγμένα έχει λάβει γνώση, μέσα σε έξι μήνες από τότε που αυτός έλαβε γνώση.»

23. Το άρθρο 29 § 3 περιέχει μία μεταβατική διάταξη η οποία προβλέπει ότι οι διατάξεις περί παραγραφής και προθεσμιών εφαρμόζονται και επί απαλλοτριώσεων που κηρύχθηκαν μετά την 1^η Φεβρουαρίου 1971, εφόσον οι σχετικές αξιώσεις έχουν γεννηθεί, αλλά δεν έχουν παραγραφεί κατά την έναρξη ισχύος αυτού. Για αυτές τις απαλλοτριώσεις, η προθεσμία άσκησης της αίτησης προσδιορισμού της οριστικής αποζημίωσης είναι πέντε έτη και αρχίζει από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του νόμου (7 Μαΐου 2001). Αν ο ενδιαφερόμενος έλαβε γνώση του καθορισμού του προσωρινού ποσού της αποζημίωσης αλλά δεν κλήθηκε στη δίκη ή δεν μπόρεσε να λάβει μέρος, η προθεσμία για την αξίωση μεγαλύτερης οριστικής αποζημίωσης είναι έξι μήνες από την ημερομηνία που ο ενδιαφερόμενος έλαβε γνώση (Άρειος Πάγος, αποφάσεις αριθ. 1635/2003, 517/2005, 1266/2006, 17/2006, 180/2009, 1367/2010).

24. Τα άρθρα 7 § 1 του διατάγματος αριθ. 797/1971 και 7 § 1^α) του νόμου αριθ. 2882/2001 προβλέπουν ότι η απαλλοτριώση συντελείται με την

κατάθεση της αποζημίωσης στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων και τη δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της ανακοίνωσης για την εν λόγω κατάθεση.

ΑΙΤΙΑΣΗ

25. Επικαλούμενη το άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου, η προσφεύγουσα παραπονείται για προσβολή του δικαιώματός της στον σεβασμό της περιουσίας της λόγω της άρνησης των αρχών να της χορηγήσουν την οριστική τιμή μονάδας αποζημίωσης που όρισε το εφετείο Αθηνών για τους λοιπούς συνιδιοκτήτες του απαλλοτριωθέντος οικοπέδου.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

26. Η προσφεύγουσα παραπονείται για παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου, εκτιμώντας ότι δεν έλαβε εύλογη αποζημίωση για την απαλλοτρίωση της ιδιοκτησίας της, λόγω του ότι η αποζημίωση απαλλοτρίωσης που της καταβλήθηκε δεν αντιστοιχεί στο οριστικά αποφασισθέν ποσό αλλά στο προσωρινό ποσό, το οποίο ήταν σημαντικά κατώτερο. Παρόλο που αναγνωρίστηκε ως δικαιούχος της αποζημίωσης το 2006, στερήθηκε του δικαιώματός της να λάβει μέρος στη δίκη προσδιορισμού της οριστικής αποζημίωσης λόγω ενός νόμου που τέθηκε σε ισχύ κατόπιν της απαλλοτρίωσης και ο οποίος προέβλεπε μία προθεσμία που είχε ήδη παρέλθει. Το άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου προβλέπει:

«Έκαστο φυσικό ή νομικό πρόσωπο έχει δικαίωμα στον σεβασμό της περιουσίας του. Κανείς δεν μπορεί να στερηθεί της ιδιοκτησίας του παρά μόνον για λόγους δημόσιας ωφέλειας και σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από τον νόμο και τις γενικές αρχές του διεθνούς δικαίου.

Οι προηγούμενες διατάξεις δεν θίγουν το δικαίωμα των Κρατών να θεσπίζουν τους νόμους που κρίνουν απαραίτητους για να ρυθμίσουν τη χρήση των αγαθών σύμφωνα με το γενικό συμφέρον και να εξασφαλίσουν την πληρωμή των φόρων ή άλλων συνεισφορών ή των προστίμων.»

A. Επιχειρήματα των διαδίκων

27. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η προβλεπόμενη από το άρθρο 9 § 4β) του νόμου αριθ. 2882/2001 πενταετής προθεσμία άρχισε να τρέχει από τις 7 Μαΐου 2001, με την έναρξη ισχύος του νόμου, και έληξε στις 7 Μαΐου 2006. Ο κώδικας αναγκαστικών απαλλοτριώσεων διαπνέεται από τη μέριμνα για μία όσο το δυνατόν ταχύτερη ολοκλήρωση των διαδικασιών απαλλοτριώσεως και των σχετικών δικαστικών διαδικασιών. Παρά την αναγκαιότητα αυτή, ο νομοθέτης έλαβε εν προκειμένω υπόψη τα συμφέροντα των ιδιοκτητών της απαλλοτριούμενης έκτασης που δεν είχαν κλητευθεί ή δεν είχαν μπορέσει να λάβουν μέρος στη διαδικασία προσδιορισμού της προσωρινής αποζημίωσης και θέσπισε πενταετή προθεσμία προκειμένου αυτοί να προσφύγουν στα δικαστήρια και να ζητήσουν τον προσδιορισμό της οριστικής αποζημίωσης. Η προθεσμία αυτή είναι επαρκώς εκτεταμένη ώστε να προστατεύει τα συμφέροντα των εν λόγω ιδιοκτητών. Μόνο εφόσον αποδειχθεί ότι αυτοί έλαβαν γνώση της προσωρινής αποζημίωσης αρχίζει να τρέχει η πενταετής προθεσμία από την ημερομηνία της γνώσης. Η προθεσμία αυτή, αν και σύντομη, είναι εύλογη και επαρκής διότι αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία της γνώσης. Σε περίπτωση που η γνώση επέλθει σε στιγμή μεταγενέστερη της έναρξης ισχύος του νόμου αριθ. 2882/2001, η προθεσμία αρχίζει να τρέχει από τη στιγμή αυτή, αλλά δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να παραταθεί πέραν της

πενταετίας που ακολουθεί τη συντέλεση της απαλλοτρίωσης, όπως υπογράμμισε εν προκειμένω ο Άρειος Πάγος.

28. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι αυτή η κατάσταση αντανακλά σαφώς το γράμμα του άρθρου 9 § 4β) του νόμου αριθ. 2882/2001 και δεν αφήνει καθένα περιθώριο ερμηνείας. Είναι σύμφωνη προς τον σκοπό του νομοθέτη ο οποίος καθιερώνει μία πενταετή προθεσμία της οποίας η αφετηρία και η λήξη καθορίζονται αντικειμενικά προκειμένου να υφίσταται ένα σταθερό χρονικό σημείο πέραν του οποίου δεν μπορούν να υποβάλλονται οι αιτήσεις προσδιορισμού της οριστικής αποζημίωσης.

29. Η προσφεύγουσα ανταπαντά ότι δεν κλήθηκε να συμμετάσχει στη δίκη και ότι δεν της κοινοποιήθηκαν ούτε η απόφαση του πρωτοδικείου ούτε εκείνη του εφετείου. Υποστηρίζει ότι έλαβε γνώση των αποφάσεων σχετικά με την απαλλοτρίωση μόνο αφού αναγνωρίστηκε ως δικαιούχος της αποζημίωσης από τη διοικητική επιτροπή. Κατηγορεί τα ελληνικά δικαστήρια ότι δεν εξέτασαν από πότε αυτή έλαβε γνώση. Υπογραμμίζει ότι ενώ πριν από την έναρξη ισχύος του νόμου αριθ. 2882/2001, η προθεσμία κατάθεσης αίτησης προσδιορισμού της οριστικής αποζημίωσης ήταν είκοσι έτη, ο νέος νόμος τη μείωσε στα πέντε έτη αποσυνδέοντάς την επιπλέον από οποιαδήποτε κρίση περί του χρονικού σημείου κατά το οποίο ο αιτών έλαβε πράγματι γνώση του αποφασισθέντος ποσού για την αποζημίωση απαλλοτρίωσης.

30. Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι ένας ιδιοκτήτης ο οποίος δεν γνώριζε για την απαλλοτρίωση για μία περίοδο πέντε ετών, για παράδειγμα επειδή κατοικεί στο εξωτερικό, χάνει το δικαίωμά του να λάβει μέρος στη δικαστική διαδικασία προσδιορισμού της αποζημίωσης. Οι αρχές δεν υποχρεούνται να του κοινοποιήσουν την πράξη απαλλοτρίωσης ούτε γίνεται δημοσίευση της πράξης σε κάποια εφημερίδα ή με άλλο τρόπο.

31. Όντας συνιδιοκτήτρια εξ αδιαιρέτου του επίδικου οικοπέδου, η προσφεύγουσα εκτιμά ότι έπρεπε ipso facto να δικαιούται την ίδια

αποζημίωση με τους λοιπούς συνιδιοκτήτες, ανεξαρτήτως της συμμετοχής της στη δίκη. Το να απαιτείται από έκαστο συνιδιοκτήτη να κινήσει ξεχωριστή διαδικασία, ενώ το Δημόσιο έχει ορίσει ένα οριστικό ποσό για την αποζημίωση, αποδεικνύει τη βούληση του Δημοσίου να μην καταβάλει σε όλους τη νόμιμη αποζημίωση. Τούτο καθίσταται ακόμα πιο προφανές από την απόφαση αριθ. 6672/2001 του εφετείου σύμφωνα με την οποία όποιος αφήσει να παρέλθει άπρακτη η προθεσμία κατάθεσης αίτησης για τον προσδιορισμό της οριστικής αποζημίωσης δεν μπορεί να λάβει το ποσό παρά μόνο στην περίπτωση που αυτό είναι κατώτερο εκείνου της προσωρινής αποζημίωσης.

B. Εκτίμηση του Δικαστηρίου

1. Γενικές αρχές

32. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι προκειμένου να είναι συμβατή προς το άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου, μία προσβολή του δικαιώματος ενός ατόμου στο σεβασμό της περιουσίας του πρέπει καταρχήν να σέβεται την αρχή της νομιμότητας και να μην έχει αυθαίρετο χαρακτήρα (*Ιατρίδης κατά Ελλάδας* [GC], αριθ. 31107/96, § 58, CEDH 1999-II). Πρέπει ομοίως να τηρεί μία «δίκαιη ισορροπία» μεταξύ των απαιτήσεων του γενικού συμφέροντος της κοινότητας και των επιταγών της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου (*Sporrong et Lönnroth κατά Σουηδίας*, απόφαση της 23^{ης} Σεπτεμβρίου 1982, § 69, série A no. 52).

33. Η διερεύνηση αυτής της ισορροπίας αντανακλάται στη δομή ολόκληρου του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1, ανεξαρτήτως των εδαφίων που εφαρμόζονται σε κάθε υπόθεση. Πρέπει να υπάρχει μία εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και του διωκόμενου σκοπού. Ελέγχοντας την τήρηση της απαίτησης αυτής, το Δικαστήριο αναγνωρίζει στο Κράτος ευρεία διακριτική ευχέρεια τόσο για

την επιλογή των τρόπων εφαρμογής των επίδικων μέτρων όσο και για την αξιολόγηση του αν οι συνέπειές τους δικαιολογούνται, προς το γενικό συμφέρον, από τη μέριμνα επίτευξης του σκοπού της καταγγελλόμενης επέμβασης. Η ισορροπία αυτή διαρρηγνύεται όταν ο ενδιαφερόμενος υφίσταται ένα ειδικό και υπέρογκο βάρος (*Depalle κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 34044/02, § 83, 29 Μαρτίου 2010).

34. Η εξακρίβωση της ύπαρξης μίας τέτοιας ισορροπίας απαιτεί μία σφαιρική εξέταση των διαφόρων επίμαχων συμφερόντων. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι η εν λόγω εξέταση θα πρέπει να πραγματοποιείται λαμβάνοντας υπόψη δύο σημαντικά στοιχεία. Αφενός, το άτομο η περιουσία του οποίου απαλλοτριώνεται πρέπει κατ'αρχήν να λαμβάνει μία αποζημίωση η οποία «να τελεί σε εύλογη σχέση με την αξία του πράγματος» το οποίο στερήθηκε, ακόμα κι αν «θεμιτοί σκοποί «δημοσίας ωφελείας» (...) μπορούν να συνηγορήσουν υπέρ της καταβολής μίας αποζημίωσης μικρότερης από την πλήρη αγοραία αξία». Ο έλεγχος του Δικαστηρίου περιορίζεται στο να ερευνήσει αν οι επιλεγέντες τρόποι υπερβαίνουν τη διακριτική ευχέρεια την οποία απολαμβάνει το Κράτος επί του ζητήματος αυτού» (*Ιερές Μονές κατά Ελλάδα*, απόφαση της 9^{ης} Δεκεμβρίου 1994, série A no. 301-A, § 71). Αφετέρου, η επίδικη απαλλοτρίωση, κηρυχθείσα το 1999, αφορούσε ένα οικόπεδο το οποίο προοριζόταν για την κατασκευή του ολυμπιακού χωριού για τους Ολυμπιακούς Αγώνες 2004 της Αθήνας και το οποίο άνηκε εξ αδιαίρετου σε 2.512 συνιδιοκτήτες, μεταξύ των οποίων και η προσφεύγουσα.

35. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ομοίως ότι οι εθνικές αρχές είναι καταρχήν αρμόδιες να ερμηνεύσουν την εθνική νομοθεσία. Ο ρόλος του Δικαστηρίου περιορίζεται στην εξακρίβωση της συμμόρφωσης προς τη Σύμβαση των αποτελεσμάτων μίας τέτοιας ερμηνείας. Τούτο ισχύει ιδιαίτερα όταν πρόκειται για την ερμηνεία εκ μέρους των δικαστηρίων κανόνων δικονομικής φύσεως όπως οι προθεσμίες που διέπουν την

κατάθεση των εγγράφων ή την άσκηση ενός ενδίκου μέσου (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Tejedor García κατά Ισπανίας*, απόφαση της 16^{ης} Δεκεμβρίου 1997, *Recueil* 1997-VIII, § 31, *Zvolský και Zvolská κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας*, αριθ. 46129/99, § 46, CEDH 2002-IX). Το Δικαστήριο πρέπει να υπενθυμίσει ότι η ρύθμιση σχετικά με τον τύπο και τις προθεσμίες που πρέπει να τηρούνται για την άσκηση ενός ενδίκου μέσου στοχεύει στην εξασφάλιση μιας ορθής απονομής της δικαιοσύνης και στην τήρηση, ιδίως, της αρχής της ασφάλειας του δικαίου. Οι ενδιαφερόμενοι οφείλουν να αναμένουν την εφαρμογή των κανόνων αυτών (*Faber κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας*, αριθ. 35883/02, §§ 55-56, 17 Μαΐου 2005).

36. Το Δικαστήριο έχει πολυάριθμες φορές βεβαιώσει ότι η προβλεψιμότητα ενός νόμου δεν αντίκειται στην προσφυγή του ενδιαφερομένου σε μορφωμένους συμβούλους με σκοπό την αξιολόγηση, σε έναν λογικό βαθμό υπό τις συνθήκες της υπόθεσης, των συνεπειών που μπορεί να απορρέουν από μία συγκεκριμένη πράξη (βλέπε, *mutatis mutandis*, *Γρηγοριάδης κατά Ελλάδας*, απόφαση της 25^{ης} Νοεμβρίου 1997, § 37, *July et Sarl Libération κατά Γαλλίας*, αριθ. 20893/03, § 51, CEDH 2008).

37. Τέλος, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι έχει ήδη κρίνει ότι «το δικαίωμα προσφυγής πρέπει να ασκείται από τη στιγμή που οι ενδιαφερόμενοι μπορούν πράγματι να λάβουν γνώση των δικαστικών αποφάσεων που τους επιβάλλουν ένα βάρος ή που θα μπορούσαν να προσβάλουν τα νόμιμα δικαιώματα ή συμφέροντά τους». Έχει ομοίως κρίνει ότι η απουσία προσωπικής ειδοποίησης τρίτου ενδιαφερομένου δεν ήταν από τη φύση της ικανή να θίξει στην ίδια την ουσία του το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο εφόσον ο ενδιαφερόμενος είχε λάβει γνώση της επίδικης διαδικασίας με εξωδικαστικό τρόπο και ως εκ τούτου τυχόν μη συμμετοχή του οφειλόταν σε έλλειψη επιμέλειας η οποία καταλογιζόταν σε εκείνον (*Libert κατά Βελγίου* (déc.), αριθ. 44737/98, 8 Ιουλίου 2004).

2. Εφαρμογή των αρχών στην προκειμένη υπόθεση

38. Το Δικαστήριο σημειώνει καταρχήν ότι λόγω του επείγοντος χαρακτήρα του έργου και του μεγάλου αριθμού συνιδιοκτητών, το Δημόσιο αναγκάστηκε να επιταχύνει τη διαδικασία απαλλοτρίωσης. Έτσι, η πράξη απαλλοτρίωσης εκδόθηκε στις 9 Δεκεμβρίου 1999 και το προσωρινό ποσό της αποζημίωσης προσδιορίστηκε από το πρωτοδικείο στις 17 Απριλίου 2000. Ο ΟΕΚ κατέθεσε το ποσό αυτό στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων στις 12 Ιουνίου 2000, ημερομηνία κατά την οποία η διαδικασία απαλλοτρίωσης κρίθηκε ως συντελεσθείσα σύμφωνα με το νόμο. Στις 31 Αυγούστου 2001, το εφετείο προσδιόρισε το οριστικό ποσό της αποζημίωσης για τους ιδιοκτήτες που είχαν υποβάλει σχετική αίτηση σύμφωνα με το άρθρο 19 § 2 του διατάγματος αριθ. 797/1971. Λαμβανομένου υπόψη του μεγάλου αριθμού συνιδιοκτητών και προκειμένου να αποφευχθούν μακροχρόνιες δικαστικές διαδικασίες εξακρίβωσης της ιδιότητάς τους ως ιδιοκτητών και δικαιούχων της αποζημίωσης, το Δημόσιο ανέθεσε την εν λόγω εξακρίβωση σε μία διοικητική επιτροπή η οποία συστήθηκε ειδικώς για τον σκοπό αυτό.

39. Επιπλέον, θεσπίζοντας το νόμο αριθ. 2882/2001, ο νομοθέτης προέβλεψε πενταετή προθεσμία από τη συντέλεση της απαλλοτρίωσης προκειμένου να επιτραπεί σε όσους δεν είχαν κλητευθεί στη διαδικασία ή είχαν κλητευθεί αλλά δεν είχαν μπορέσει να λάβουν μέρος να αιτηθούν τον προσδιορισμό του οριστικού ποσού της αποζημίωσης (άρθρο 9 § 4β) του νόμου αριθ. 2882/2001). Εν τούτοις, προκειμένου να μην βρεθούν προ απροόπτου τα πρόσωπα των οποίων οι ιδιοκτησίες είχαν απαλλοτριωθεί δυνάμει της παλαιάς νομοθεσίας (το διάταγμα αριθ. 797/1971), όπως η προσφεύγουσα, ο νομοθέτης προέβλεψε ότι η προαναφερόμενη προθεσμία θα άρχιζε να τρέχει από την έναρξη ισχύος του νέου νόμου, ήτοι από τις 7 Μαΐου 2001. Στην περίπτωση της προσφεύγουσας, η προθεσμία αυτή έληγε

στις 7 Μαΐου 2006. Η προσφεύγουσα είχε απωλέσει οποιαδήποτε δυνατότητα να καταθέσει αίτηση τροποποίησης του ποσού στο τέλος της εν λόγω προθεσμίας.

40. Συναφώς, στην απόφασή του της 17^{ης} Απριλίου 2007, το εφετείο επεσήμανε ότι η χορηγηθείσα στην προσφεύγουσα προθεσμία (η οποία δεν είχε κλητευθεί και δεν έλαβε μέρος στη διαδικασία προσδιορισμού της αποζημίωσης) προκειμένου να αιτηθεί τον προσδιορισμό της οριστικής τιμής μονάδας ήταν πέντε έτη με αφετηρία την έναρξη ισχύος του νόμου 2882/2001, ήτοι τις 7 Μαΐου 2001, και λήγουσα στις 7 Μαΐου 2006, και ότι η προσφεύγουσα είχε προσφύγει στο δικαστήριο στις 24 Ιουλίου 2006, ήτοι μετά την εκπνοή της προαναφερόμενης προθεσμίας. Ομοίως, στην απόφασή του της 27^{ης} Ιανουαρίου 2009, ο Άρειος Πάγος υπογράμμισε ότι η πενταετής προθεσμία εφαρμοζόταν σε όλες τις περιπτώσεις και ότι η ημερομηνία κατά την οποία η προσφεύγουσα είχε λάβει γνώση της απαλλοτρίωσης ήταν ελάσσοнос σημασίας. Αποφαινόμενα κατ'αυτόν τον τρόπο, τα δύο αυτά δικαστήρια ερμήνευσαν το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο κατά τρόπο που δε φαίνεται ούτε αυθαίρετος ούτε παράλογος.

41. Το Δικαστήριο σημειώνει επιπλέον ότι αν και η προσφεύγουσα δεν έλαβε ατομική ειδοποίηση σχετικά με την επίδικη απαλλοτρίωση, η τελευταία αποτέλεσε αντικείμενο ευρείας δημοσιοποίησης: η απόφαση που ανακοίνωνε την απαλλοτρίωση δημοσιεύθηκε στις 9 Δεκεμβρίου 2009 στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και περίληψη αυτής δημοσιεύθηκε σε δύο εθνικές ημερήσιες εφημερίδες ευρείας κυκλοφορίας στις 28 και 29 Δεκεμβρίου 1999. Τοιχοκολλήθηκε επίσης στο δημαρχείο του τόπου όπου βρισκόταν το οικόπεδο και εγγράφηκε στο υποθηκοφυλακείο. Επιπλέον, η κατάθεση από τον ΟΕΚ της προσωρινής αποζημίωσης στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων αποτέλεσε ομοίως αντικείμενο ανακοίνωσης στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της 21^{ης} Ιουνίου 2000 παρόλο που η δημοσίευση αυτή δεν απαιτείτο από το νόμο (άρθρο 7 § 6 του νόμου αριθ.

2730/1999), ο οποίος απάλλαξε τις αρχές από αυτόν τον τύπο για τις απαλλοτριώσεις που πραγματοποιούνταν στο πλαίσιο των εργασιών για τους Ολυμπιακούς Αγώνες.

42. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι το σύστημα δημοσιοποίησης στο οποίο υποβλήθηκε η επίδικη απαλλοτρίωση ήταν λογικό και επιδίωκε ένα θεμιτό σκοπό, ήτοι τη διασφάλιση της σταθερότητας των νομικών καταστάσεων και τη μείωση των τύπων συντέλεσης της διαδικασίας απαλλοτρίωσης, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του γεγονότος ότι αυτή είχε επείγοντα χαρακτήρα και αφορούσε οικοπέδα που άνηκαν σε έναν μεγάλο αριθμό προσώπων.

43. Εξάλλου, η προσφεύγουσα έλαβε γνώση της απαλλοτρίωσης τουλάχιστον από το 2000, όταν ζήτησε να συμπεριληφθεί το οικόπεδό της στον πίνακα απαλλοτριούμενων οικοπέδων της 27^{ης} Ιουλίου 2000 (πιο πάνω παράγραφος 6). Επιπλέον, στις 5 Αυγούστου 2003, η προσφεύγουσα κατέθεσε ενώπιον της διοικητικής επιτροπής στην οποία είχε ανατεθεί η εξακρίβωση των δικαιούχων της αποζημίωσης απαλλοτρίωσης μία αίτηση προκειμένου να αναγνωρισθεί δικαιούχος της εν λόγω αποζημίωσης (πιο πάνω παράγραφος 10). Ακόμη, στις 2 Σεπτεμβρίου 2004, άσκησε ανακοπή ενώπιον του πρωτοδικείου Αθηνών προκειμένου να αναγνωρισθεί δικαιούχος αποζημίωσης ιδίου ύψους με τους λοιπούς αναγνωρισθέντες από τη διοικητική επιτροπή δικαιούχους (πιο πάνω παράγραφος 11).

44. Υπό αυτές τις συνθήκες, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η προσφεύγουσα δεν μπορεί να επικαλείται την ιδιότητά της ως εταιρίας εδρεύουσας στην αλλοδαπή καθώς και την έλλειψη ατομικής κοινοποίησης των σχετικών αποφάσεων, ενώ αυτή παρενέβη στην εν εξελίξει διαδικασία απαλλοτρίωσης σε διάφορα στάδια αυτής, ιδίως από το 2000 και έως το 2004. Ενόψει των διαφόρων μέτρων δημοσιοποίησης που έλαβαν χώρα στο πλαίσιο της επίδικης απαλλοτρίωσης, το Δικαστήριο δεν αντιλαμβάνεται πώς η προσφεύγουσα, επωφελούμενη ενδεχομένως από τις συμβουλές του

Έλληνα δικηγόρου που την εκπροσωπούσε, δεν έκανε εγκαίρως χρήση της δυνατότητας να αιτηθεί τον οριστικό προσδιορισμό της αποζημίωσης εντός της προθεσμίας που της είχε δοθεί για τον σκοπό αυτό, ήτοι από 7 Μαΐου 2001 έως 7 Μαΐου 2006. Κατέθεσε την αίτησή της μόλις στις 24 Ιουλίου 2006, ήτοι πάνω από δύο μήνες μετά τη λήξη της προθεσμίας και ως εκ τούτου τα ελληνικά δικαστήρια την κήρυξαν απαράδεκτη λόγω εκπροθέσμου.

45. Επιπλέον, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η αποζημίωση απαλλοτριώσης την οποία εισέπραξε η προσφεύγουσα ανέρχεται στο ποσό των 674.121,90 ευρώ και βασιζόταν στην προσωρινή τιμή μονάδας που όρισε το πρωτοδικείο, ήτοι 35,22 ευρώ ανά τετραγωνικό μέτρο.

46. Υπό αυτές τις συνθήκες, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η επίδικη απαλλοτριώση δεν επέβαλε στην προσφεύγουσα δυσανάλογο βάρος. Έπεται ότι η παρούσα προσφυγή πρέπει να απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμη, κατ'εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 3^α) και 4 της Σύμβασης.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο, ομόφωνα,
Κηρύσσει απαράδεκτη την προσφυγή.

(υπογραφή)
Søren Nielsen
Γραμματέας

(υπογραφή)
Nina Vajić
Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου
εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 19 Ιουλίου 2012.

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετρουτσόπουλος